

Област Търговище

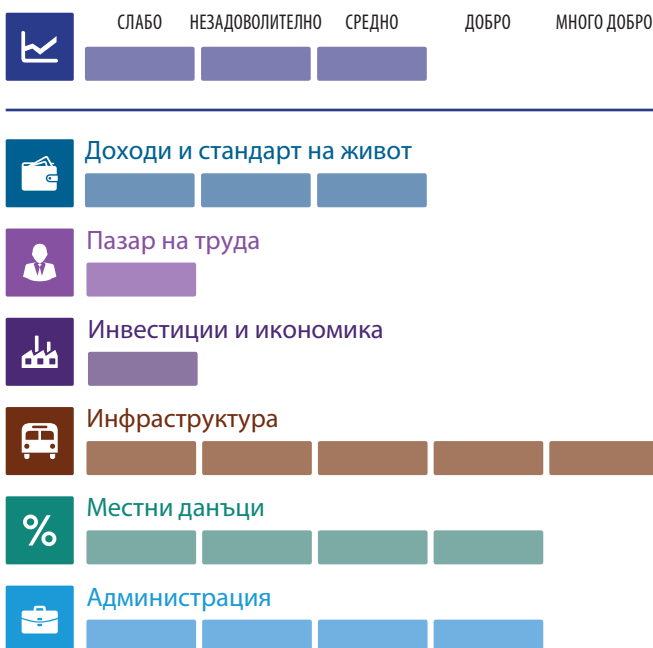
▶ Население (2021)	108 117
▶ Територия (кв.км)	2710
▶ Брой на населените места	194
▶ Дял на населението в градовете (%)	54,3

Ръстът на брутния вътрешен продукт в областта е сравнително висок, но обемът му остава относително нисък. Нивото на бедност намалява. Търговище е областта с най-слабо представяне по индикаторите за пазара на труда. Наблюдава се свиване на инвестициите и производството. Качеството на пътната настилка е сред най-добрите в страната. Местните данъци се задържат на сравнително ниски нива. Самооценката на администрациите от областта за развитието на електронното правителство се повишава и остава над средната за страната.

В областта се наблюдават влошаване на естествения прираст и спад на привлеченото население. Обхватът на образователната система е нисък, а резултатите на учениците – слаби. Достъпът до общопрактикуващи лекари е труден. Обхватът на здравното осигуряване се повишава, но остава по-нисък от средния. Наказателните съдии в областта са едни от най-слабо натоварените в страната и това се отразява на бързината на правосъдието. Малка част от канализационните мрежи са свързани с пречиствателна станция за отпадъчни води. Интензитетът на културния живот в областта се засилва.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Доходи и стандарт на живот

През 2020 г. ръстът на brutния вътрешен продукт в област Търговище е сравнително висок, но той остава относително нисък – 11,0 хил. лв. на човек (при 17,3 хил. лв. в страната). Заплатите и доходите също нарастват, но отново не успяват да достигнат средните нива. Средната брутна годишна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение достига 13,4 хил. лв. (при 16,7 хил. лв. в страната).

Нивото на бедност в областта намалява и остава по-ниско от средното за страната. Делът на населението, живеещо с материални лишения, е 14,5% (при 19,4% в страната), а този на населението, живеещо под националната линия на бедност – 21,4% (при 22,1% в страната) през 2021 година.

Пазар на труда

Търговище е областта с най-слабо представяне по индикаторите за пазара на труда и през 2021 година. Икономическата активност продължава да намалява и достига 62,4% (при 72,0% в страната). Този спад е съпроводен от намаляване на заетостта и от минимален спад на безработицата. Коефициентът на заетост е 55,7% (при 68,1% в страната), а на безработица – 10,8% (при 5,3% в страната).

Огромно предизвикателство пред пазара на труда в областта е влошеният образователен статус на работната сила, въпреки че през 2021 г. се наблюдава значително подобрение. Делът на населението на 25–64 години с основно и по-ниско образование намалява с над 6 пр.п. и вече не е най-високият в страната (място, заето от област Сливен), достигайки 32,2% (при 16,6% в страната). Делът на висшистите пък се повишава до 17,1% (при 29,6% в страната).

Коефициентът на демографско заместване като съотношение на населението на възраст 15–19 години към това на 60–64 години продължава да се повишава до 70,0% (при 69,4% в страната) през 2021 година. Това означава, че на всеки 100 души, на които им предстои излизане от пазара на труда през следващите няколко години, съответстват 70 младежи, които ще се вляят в работната сила.

Инвестиции и икономика

Заради подчертано индустриалния профил на местната икономика и важната роля на големия бизнес Търговище има относително малък брой предприятия – 37 на хиляда души от населението през 2020 г., с тенденция към увеличаването им. Същевременно в областта се наблюдава свиване на инвестициите и производството. Разходите за придобиване на дълготрайни материални активи на човек от населението намаляват с 1/3 – до 1,5 хил. лв. (при

3,3 хил. лв. за страната). Преките чуждестранни инвестиции достигат 2,5 хил. евро на човек (при 3,9 хил. евро в страната), а произведената продукция – 16,5 хил. лв. на човек (при 27,2 хил. лв. в страната).

Усвояването на европейски средства в областта остава ниско. Към 30 юни 2022 г. изплатените суми на бенефициенти по оперативните програми са 1459 лв. на човек. В рамките на областта най-много средства усвоява община Попово.

Инфраструктура

Гъстотата на железопътната мрежа в областта е сравнително ниска и през 2021 година. Гъстотата на пътната мрежа е по-висока от средната, но делът на автомагистралите и първокласните пътища е сравнително нисък – 14,7% (при 18,5% в страната). Въпреки това качеството на пътната настилка е сред най-добрите в страната. През 2021 г. настилката в добро състояние е 60% (при 42% в страната).

Достъпът на домакинствата до интернет се повишава и през последните три години е над средния за страната, достигайки 88,0% (при 83,5% в страната) през 2021 година. Делът на газифицираните домакинства също е сравнително висок – 8,3% (при 5,3% в страната).

Местни данъци

Местните данъци в общините в област Търговище се задържат на сравнително ниски нива и през 2022 година. При никоя от разглежданите ставки усредненото ниво в областта не е по-високо от средното за страната. Относително най-ниски са данъците върху недвижимите нежилищни имоти на юридическите лица и върху таксиметровия превоз – съответно 1,92‰ (при 2,06‰ в страната) и 288 лв. (при 478 лв. в страната).

В рамките на областта най-ниски са средните местни данъци в община Антоново, а най-високи – в община Омуртаг.

Администрация

Кадастралната карта на областта вече покрива 95,5% от територията. Самооценката на администрациите от областта за развитието на електронното правителство се повишава и остава над средната за страната. Самооценките на предоставянето на услуги на „едно гише“ обаче намаляват и са под средните. Намаление има и при Рейтинга за активна прозрачност на органите на местното самоуправление и през 2022 г. той почти се изравнява със средната стойност – 70,1% в областта при 70,2% в страната.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ■■■■

Демография ■■■■

През 2021 г. в областта се наблюдават влошаване на естествен прираст и отлив на население. Коефициентът на естествен прираст намалява до $-16,7\%$ (при $-13,2\%$ в страната). Същевременно механичният прираст намалява и коефициентът му отново е отрицателен, макар и не много нисък ($-0,8\%$).

Застаряването на населението остава близко до средното в страната. Коефициентът на възрастова зависимост като съотношение на населението на над 65 години към това на 0–14 години през 2021 г. достига $151,3\%$ (при $149,3\%$ в страната), а към това на 15–64 години – $34,8\%$ (при $34,0\%$ в страната).

Степента на урбанизация в областта не се променя значително в последните години, като остава сред най-ниските в страната – $54,3\%$ (при $73,1\%$ в страната). Гъстотата на населението в урбанизираните територии също е сравнително малка – 1050 души на кв. км (при 1489 души на кв. км в страната).

Образование ■■■

Търговище е сред областите с най-нисък обхват на образователната система. През 2021 г. коефициентът на записване в V–VII клас е вторият най-нисък в страната (след този в област Добрич) и дори намалява спрямо предходната година, достигайки $74,4\%$ (при $85,9\%$ в страната). Дяловете на второгодиците и на напусналите основното и средното образование остават по-високи от средните за страната. Броят на преподавателите е 111 на хиляда ученици (при 97 на хиляда ученици в страната).

Представянето на учениците обаче продължава да е незадоволително и през 2022 година. Средният успех на националното външно оценяване по математика след VII клас в областта е $30,2$ т. (при $35,3$ т. в страната). Успехът на матурата по български език и литература пък е „Добър“ $3,63$ (при „Добър“ $3,97$ в страната), а делът на слабите оценки е $23,1\%$ (при $17,0\%$ в страната).

Здравеопазване ■■■

След Кърджали Търговище е областта с най-труден достъп до общопрактикуващи лекари, като през 2021 г. на един лекар се падат средно 2300 души от населението (при 1734 души на лекар в страната). Неблагоприятна е и стойността на индекса на достъп до лекари специалисти. Броят на леглата в многопрофилните болници постепенно се повишава в последните няколко години и през 2021 г. достига $5,50$ легла на хиляда души от населението (при $5,62$ на хиляда души в страната).

Обхватът на здравното осигуряване в областта се повишава, но остава по-нисък от средния – здравноосигурените са $87,5\%$ при $88,7\%$ в страната. Заболеваемостта, измерена чрез преминалите за лечение в многопрофилните болници, е сравнително висока – $153,0$ лекувани болни на хиляда

души от населението (при $222,6$ на хиляда души в страната), което обаче може да означава, че жителите търсят здравни грижи извън областта предвид относително ниския достъп до лекари и легла. Детската смъртност се повишава и е над средната за страната.

Ред и сигурност ■■■■■■

Наказателните съдии в областта са едни от най-слабо натоварените в страната (само след тези в Смолян) и това се отразява на бързината на правораздаването и през 2021 година. Един местен съдия разглежда средно по $5,3$ наказателни дела на месец (при $9,0$ дела месечно на съдия в страната). Делата, приключили в 3-месечен срок, са 95% (при 89% в страната), а висящите дела са $6,4\%$ (при $11,8\%$ в страната).

Престъпността в областта остава по-ниска от средната, а разкриваемостта на престъпленията е висока. През 2021 г. регистрираните престъпления срещу личността и собствеността в Търговище са $9,3$ на хиляда души от населението (при $9,8$ на хиляда души в страната). Разкриваемостта им пък е сред най-високите в страната (отново само след тази в област Габрово) – $71,7\%$ (при $51,7\%$ в страната).

Околна среда ■■■■■■

Обемът на битовите отпадъци в областта е значително по-нисък от средния за страната – 290 кг на човек от населението годишно (при 409 кг на човек в страната). Същевременно делът на предадените за третиране и рециклиране отпадъци е висок – $80,2\%$ при $69,3\%$ в страната през 2020 година. Без особена промяна обаче остава делът на населението с достъп до обществена канализация – $54,2\%$ (при $76,3\%$ в страната). Само $44,3\%$ от канализационните мрежи са свързани с пречиствателна станция за отпадъчни води, което е значително под средните за страната $66,7\%$.

Делът на горската територия през 2021 г. е по-нисък от средния за страната ($26,3\%$ в областта при $33,1\%$ в страната), но и делът на нарушената е малък ($0,12\%$ при $0,42\%$ в страната).

Култура ■■■■

След резкия спад през 2020 г. интензитетът на културния живот в областта се засилва през 2021 г., въпреки че стойността на нито един от разглежданите индикатори не може да достигне нивото си отпреди пандемията. Посещенията в кината са 19 на хиляда души (при 351 на хиляда души в страната), а в местните театри и музеи – съответно 165 на хиляда души (при 129 на хиляда души в страната) и 82 на хиляда души (при 426 на хиляда души в страната). Библиотеките в областта са едни от най-посещаваните в страната – те привличат 976 посещения на хиляда души (при 449 на хиляда души средно).

Ключови показатели за област Търговище

Индикатори на икономическото развитие	2019	2020	2021	Средно за страната
БВП на човек от населението (лв., текущи цени)	10 524	11 013	n.a.	17 299
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	12 035	13 368	n.a.	16 687
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	30,2	22,7	21,4	22,1
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	67,3	63,4	62,4	72,0
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	60,1	56,5	55,7	68,1
Коефициент на безработица на населението на 15 и повече (%)	10,5	10,9	10,8	5,3
Дял на населението с основно и по-ниско образование, 25–64 години (%)	36,0	38,3	32,2	16,6
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	16,8	15,8	17,1	29,6
Произведена продукция (лв./човек)	16 536	16 471	n.a.	27 213
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	2236	1525	n.a.	3348
Преки чуждестранни инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	2760	2477	n.a.	3877
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	77,1	82,4	88,0	83,5
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	60,8	65,4	60,0	42,0
Гъстота на пътната мрежа (км/100 кв.км територия)	20,4	20,4	19,3	18,0
Рейтинг за активна прозрачност на ПДИ за органите на местното самоуправление (%)*	78,4	76,0	70,1	70,2

Индикатори на социалното развитие	2019	2020	2021	Средно за страната
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-8,9	-12,5	-16,7	-13,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	2,7	4,5	-0,8	1,9
Среден успех от матурите по БЕЛ**	3,85	3,96	3,63	3,97
Среден успех на изпита по математика след VII клас (в точки)**	35,2	34,5	30,2	35,3
Нетен коефициент на записване на населението в V–VII клас (%)	76,8	75,7	74,4	85,9
Брой на преподавателите в основното и в средното образование на 1000 ученици	109	110	111	97
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,3	86,9	87,5	88,7
Население на един общопрактикуващ лекар	2311	2402	2300	1734
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	9,5	8,9	9,3	9,8
Натовареност по щат на наказателните съдии (дела/месец)	3,5	4,3	5,3	9,0
Дял на населението с достъп до обществена канализация (%)	54,1	54,2	n.a.	76,3
Образувани битови отпадъци на глава от населението (кг/човек/година)	289	290	n.a.	409
Дял от битовите отпадъци, предадени за третиране и рециклиране (%)	80,2	80,2	n.a.	69,3
Посещения в кината на 1000 души от населението	185	12	19	351
Посещения в музеите на 1000 души от населението	175	49	82	426

* Данните за 2021 г. са включени в изследването от 2022 г. Същото важи и за предходните години.

** Данните се отнасят за учебната 2021/22 година, а матурите са проведени през 2022 година. Същото важи и за предходните години.